

Pascal De Decker, Bruno Meeus, Isabelle Pannecoucke, Jana Verstraete : 'De moeilijke oversteek' Wonen na een verblijf in bijzondere jeugdzorg, gevangenis en psychiatrie. Uitgeverij Garant, 2014. ISBN 9789044132113 (Jeugdzorg/ Psychiatrie/AG/1) Zie ook:

<http://www.maklu.be/MakluEnGarant/Bookdetails.aspx?id=9789044132113>

Soort boek/ziekte/stijl:

Dit boek is het resultaat van een onderzoek van het Belgische Steunpunt Wonen binnen het werkpakket 'Onderkant van de woningmarkt'. Een Belgische studie naar de ervaringen met wonen van mensen die terugkomen in de samenleving vanuit een residentiële voorziening of instelling, als zij de oversteek maken naar een zelfstandige woonsituatie. Gedegen studie van 345 pagina's over de Belgische situatie in Vlaanderen. Vragen die centraal staan bij deze zoektocht zijn:

Zijn degelijke en betaalbare woningen voor mensen die een instelling verlaten bereikbaar? Hoe bereikbaar is de woningmarkt voor hen? Welke begeleidingspraktijken bestaan er om ze op een zelfstandige woonsituatie voor te bereiden? Welke institutionele belemmeringen zijn er?

Met behulp van casestudies hebben de schrijvers/onderzoekers dit zoek- en begeleidingsproces van drie groepen beschreven. Het zijn jongeren die de bijzondere jeugdzorg verlaten, gedetineerden die in vrijheid gesteld worden en psychiatrische patiënten die uit een instelling ontslagen worden. Thema's:

- Toegankelijkheid van de woningmarkt voor mensen die zelfstandig gaan wonen
- Begeleidingspraktijken
- Institutionele problemen.

Cover: 'Om allerlei redenen komen sommige mensen terecht in een residentiële voorziening of een 'instelling'. Er zijn residentiële voorzieningen die voor mensen zorgen die daartoe zelf niet in staat zijn, zoals instellingen voor jongeren en psychiatrische inrichtingen, en voorzieningen die veeleer gericht zijn op de bescherming van de gemeenschap, zoals gevangenis. De diversiteit aan residentiële voorzieningen is dus groot. De laatste decennia heeft zich bovendien een proces van vermaatschappelijking van de zorg doorgezet. Het model van een residentiële voorziening wordt daarbij meer en meer verlaten ten voordele van een zorgmodel dat het zelfstandig wonen centraal stelt.

De oversteek naar een zelfstandige woonsituatie loopt echter niet altijd van een leien dakje. Hoewel de meeste residentiële voorzieningen een duidelijk vooruitzicht bieden naar een leven buiten de muren, blijkt het zelfstandig wonen voor vele instellingverlaters geen evidentie.'

Over de schrijvers:

<http://arch.kuleuven.be/Agenda/studienamiddag>

Pascal De Decker is socioloog, ruimtelijk planner en doctor in de Politieke en Sociale Wetenschappen,

Pascal De Decker (socioloog, ruimtelijk planner, dr. politieke en sociale wetenschappen) is als docent verbonden aan de Faculteit Architectuur, KU Leuven, campus LUCA Gent/Brussel en aan de Hogeschool Gent, Departement Ingenieurswetenschappen.

Bruno Meeus is doctor in de Geografie en als postdoctoraal onderzoeker verbonden aan de Faculteit Architectuur, KU Leuven, campus LUCA Gent/Brussel.

Isabelle Pannecoucke is sociologe en doctor in de Politieke en Sociale Wetenschappen en Jana Verstraete is agoge en sociologe.

Zij werken allen bij de onderzoeksgroep HaUS - Housing and Urban Studies - van de Faculteit Architectuur, KU Leuven. Pascal De Decker en Isabelle Pannecoucke werken ook voor de Universiteit van Gent.

Korte bespreking:

Het boek bestaat na de inleiding uit vier delen met als titels: Op zoek naar wonen en detentie, Tussen huisbaas en begeleider, Thuiskomen na de psychiatrie, Conclusies en beschouwingen. Daarna volgen nog Bijlage, lijst met afkortingen en Bibliografie. In de inleiding wordt toegelicht om wat voor soort studie het gaat en waarom (zie pdf hieronder).

Deel 4 gaat uitgebreid in conclusies en beschouwingen die op basis van deze studie gesteld kunnen worden. Nodig zijn structurele voorwaarden die er moeten komen/zijn zoals een toegankelijke woningmarkt en het samenwerken tussen sectoren, wil deze oversteek kunnen slagen.

De toegang tot de sociale huursector is problematisch om een aantal daargenoemde redenen en er is behoefte aan kleinschalige entiteiten. Lastig is ook dat sociale woningen vaak ook te vinden zijn in wijken met verschillende problematieken. De private huursector is niet goed bereikbaar door de hoogte van de huren waardoor de woningkwaliteit die bereikbaar is vaak slecht is, de relatie huurder-verhuurder kent zijn problemen, en de duur van de woningcontracten is regelmatig kort, geeft geen zekerheid.

De ondersteuning en begeleiding naar zelfstandig wonen kent ook zijn problemen bijvoorbeeld voor gevangenen omdat wonen geen structureel onderdeel is van het Strategisch Plan op basis waarvan deze ondersteuning wordt verleend. Voor jongeren en personen die uit de Psychiatriesetting komen, is de begeleiding beter, maar hebben de onderzoekers ook aanbevelingen zoals bijvoorbeeld langduriger begeleiden van personen.

Institutionele belemmeringen worden benoemd en aanbevelingen worden gedaan per sector, waarvan er een is dat er differentiatie in aanbod moet komen rekening houdend met diversiteit aan bewoners. Problematisch vinden zij ook het beroepsgeheim van professionelen waar werkbare afspraken over zouden moeten worden gemaakt en een uitbreiding van ambulante zorg is nodig.

Zo komen vele aanbevelingen en conclusies aan bod waarbij ook Housing First modellen en de woonladder worden besproken: teveel om hier allemaal te bespreken. Duidelijk is dat het woningaanbod voor deze groep moet toenemen zodat ze een huis kunnen vinden, de voorbereiding en samenwerking verbeterd moet worden omdat dat loont, hetgeen ook blijkt uit projecten met experimentele programma's. Deze

zouden dan goede uitstraling en vervolg moeten kunnen houden waarvoor bezuinigingen funest zijn.

De inhoudsopgave en inleiding zijn hier te lezen.

[Inhoudsopgave](#)

<http://www.maklu.be/link/9789044132113it.pdf>

[Inleiding](#)

<http://www.maklu.be/link/9789044132113vw.pdf>

Wat viel op:

Vele suggesties waarvan er zeker ook voor wonen en begeleiding van deze groepen in Nederland van toepassing zijn, zoals ook de verwijzing naar de participatiesamenleving. De opmerkingen over vermaatschappelijking en inhoud en taken van een participatiesamenleving (324-327) zijn behartenswaardig, want wie gaat zorgen voor de eenzame buurman. En wil die dat wel?

Het nodigt uit tot verdere vergelijking en uitwisseling van ervaringen.

Citaten:

Pag. 122: ‘Wij waren al een half jaar aan het werken, maanden, met sociale huisvesting, kregen wij telefoon van een andere voorziening: ‘ik heb via via vernomen dat jullie via huisvesting’... Die wisten dat niet! (...)’

Pag.150:‘Uiteindelijk komt hij na twee jaar uitgeput in Antwerpen bij JAC+ terecht. Ze bieden hem een opvangstudio aan. Het is wennen. Niet meer de stress om in de namiddag te SMS-en: “*Kan ik blijven slapen*”. Gewoon de rust. Vanavond zijn zus bezoeken. En dan weer gewoon naar huis. (...) Hij ziet zijn dakloze periode als een leerschool.(...) Maar hij vindt dat dakloos worden toch zou moeten kunnen worden vermeden.’

Pag.169: ‘(...) om een structurele samenwerking met het CAW, omdat die wel een begeleiding kunnen bieden op langere termijn. Maar die mensen zitten ook in een hele reorganisatie. Die gaan allemaal samen, en dan merk je weer dat door tijdsgebrek, dat is bij een eenmalig gesprek gebleven. (...)’

Pag.278: ‘Binnen het vermaatschappelijkingsproces wordt een belangrijke rol toegekend aan de informele zorgverleners. Zoals De Dijn (2010) aanstipt, is de ruimte en de bereidheid van deze zorg beperkt door allerlei maatschappelijke veranderingsprocessen. Koops en Kwekkeboom (2005) wijzen verder op de algemene verharding van de samenleving waardoor mensen die anders zijn buitengesloten en geïsoleerd worden. Dit heeft (onder andere) met onbekendheid van psychische kwetsbaarheid. De samenleving heeft de kans niet gekregen om de problemen te leren kennen omdat de psychiatrische patiënten vroeger opgenomen werden in vaak afgelegen psychiatrische instellingen en dus ook niet geleerd heeft om om te gaan met deze mensen en hen als gelijkwaardig te behandelen. Bovendien verstrekt vaak de clichématige berichtgeving over deze personen met een psychiatrisch verleden de negatieve beeldvorming (box 3.98).’

Recensies/extra:

<https://www.weliswaar.be/evenementen/p/detail/boekvoorstelling-039de-moeilijke-oversteek039/1>

Nico Krols: <http://www.weliswaar.be/nieuws/p/detail/als-wonen-een-zorg-is>

‘Weliswaar sprak met de auteurs. (...) In het onderzoek, dat geleid werd door socioloog Pascal De Decker, komt Zaimi aan het woord, coördinator straathoekwerk bij CAW Metropool in Antwerpen: “Jongeren uit de bijzondere jeugdzorg krijgen vanaf hun achttiende geen verplichte hulp meer: “Vaak zijn ze dan niet klaar om op eigen benen te staan. Ze laten de gsm-rekeningen aantikken en kopen van alles om erbij te horen. Ze steken zich in de schulden en verliezen zo hun woonst en daarmee ook hun werk.” Een vakbondsvertegenwoordiger vertelt dat veel gedetineerden niet tijdig een woning of werk vinden, en dus niet klaar zijn wanneer ze voor de strafuitvoeringsrechter moeten verschijnen. Hij vreest dat we evolueren naar een toestand waarin gedetineerden bij hun vrijlating zonder enige steun op straat worden gezet. Dezelfde teneur bij Angelena (pseudoniem), een (bijna) gewezen psychiatrisch patiënt, die zegt dat het vinden van een geschikte woning niet evident is (...). De voorbereiding op een behoorlijk leven, zo staat in het boek *De moeilijke oversteek*, vereist een inkomen, papieren die in orde zijn, een zinvolle vrijetijdsbesteding. Een woonplek hoort daar ook bij. Die woning is voor wie uit een instelling komt een “kritische succesfactor”. De overheid investeert in justitie, welzijnswerk, gezondheidszorg en wonen. Maar er is een afstemmingsprobleem, onder andere omdat de stap naar thuis- en mantelzorg lange tijd zo goed als volledig gescheiden is geweest van het woonbeleid. De toenadering tussen welzijn en sociaal wonen blijft bescheiden. Afstemming is nodig op plaatsen waar re-integratie, welzijnswerk en wonen elkaar kruisen. Elke sector maakt eigen keuzes. Mensen die zich met huisvesting bezighouden, vinden dat het welzijnswerk cliënten onvoldoende voorbereidt op zelfstandig wonen. En de welzijnswereld vindt dan weer dat het woonbeleid onvoldoende betaalbare woningen biedt. Wonen en de beleidsdomeinen welzijn, justitie en geestelijke gezondheidszorg zijn nog grotendeels gescheiden werelden. De kloof is volgens de auteurs groot: verschillende ministers, verschillende administraties, gescheiden rekeningen, verschillende en gescheiden netwerken en verschillende methoden en technieken. (...) De middelen zijn volgens de onderzoekers aanwezig. (...)

Er bestaat sinds 2010 een afsprakenkader en experimentenprogramma bij de Vlaamse Regering. Is het probleem daarmee niet opgelost? Bruno Meeus (KULeuven): “Het valt af te wachten wat dat kader en dat programma zullen opleveren. Het is niet duidelijk of ze worden uitgevoerd. Ze worden zeker niet in elk domein opgevolgd. Het gaat bovendien om projectmatige steun, niet om een structurele ingreep.”(...)

Stel dat de wachtlijsten weggewerkt geraken, welke problemen hebben we dan opgelost?

De Decker: “Wonen creëert stabiliteit. Sociaal huren is inkomensgerelateerd, waardoor je koopkracht kan toenemen. Je betaalt geen private huur meer die niet inkomensgerelateerd is en doorgaans duurder is. Daardoor neemt ook de woonkwaliteit toe. Je hebt een betere woonst voor minder geld. Wonen is je vertrekpunt om andere dingen in je leven te ondernemen of in orde te brengen. Wonen is de basis en brengt rust. Je kan niet zomaar uit je woning gezet worden als

het even tegenzit. Ik ben daarom geen voorstander van te veel voorwaarden om een sociale woning te mogen betrekken. Pas als iemand goed woont, kan je hem of haar begeleiden of bijvoorbeeld een taalcursus laten opnemen. Nu wordt de taal als voorwaarde voor sociaal wonen gesteld. Dat vind ik de omgekeerde wereld.” (...) Hoe zit dat met ex-psychiatrische patiënten? Jana Verstraete (KULeuven): “In de geestelijke gezondheidszorg is de vermaatschappelijking aan een sterke opmars bezig. Grote residentiële instellingen worden afgebouwd. Daar knelt het schoentje. Die afbouw gaat te snel en wordt niet gecompenseerd door een uitbouw van mantel- of thuiszorg. Als je de psychiatrie verlaat, heb je nog een tijdlang zorg nodig. Er is geen geleidelijke overgang naar zelfstandig wonen, als je al in staat bent om een woonst te vinden. De ex-psychiatrische patiënten krijgen ook maar één keer de kans om een installatiepremie aan te vragen. Ze mogen niet falen, terwijl de maatschappelijk werkers in ons onderzoek toch aangaven dat psychische kwetsbaarheid voor ups en downs zorgt. De druk op die mensen is vaak zo groot dat ze sneller hervallen en terug in de psychiatrie terechtkomen.” (...)’